Obsah

Předmluva ... 11

1 Rokytnice nad Jizerou dnes a včera ... 15
1.1 Výlet do Rokytnice v roce 1988 ... 15
1.2 Procházka po Rokytnici v roce 1911 ... 21

2 Přírodní prostředí ... 28
2.1 Geologie ... 28
2.2 Členění krajiny ... 32
2.2.1 Hory a údolí ... 32
2.2.2 Vodstvo ... 33
2.3 Podnebí ... 36
2.3.1 Počasí v Krkonoších ... 36
2.3.2 Teplota ... 36
2.3.3 Srážky ... 36
2.3.4 Větry ... 38
2.4 Rostliny a živočichové ... 40
2.4.1 Flora ... 40
2.4.2 Fauna ... 43

3 Osídlení ... 47
3.1 Poloha a název ... 47
3.2 Územní rozsah ... 48
3.3 Členění obce ... 48
3.4 Rozloha a počet obyvatel ... 52

4 Ze života lidu ... 59
4.1 Nářečí ... 59
4.1.1 Původ a zvláštnosti ... 59
4.1.2 Typické rokytnické nářeční výrazy ... 60
4.1.3 Příklady nářečí ... 66
4.2 Příjmení ... 69
4.2.1 Jména nejstarších osadníků ... 69
4.2.2 Původ jmen ... 70
4.2.3 Příjmení v období od roku 1651 do roku 1723 ... 70
4.2.4 Příjmení v roce 1908 ... 71
4.2.5 Příjmení v roce 1945 ... 73
4.2.6 Jména českého původu ... 74
4.3 Zástavba a bydlení ... 76
4.3.1 Založení obce ve formě řadové vesnice ... 76
4.3.2 Staré krkonošské roubenky ... 77
4.3.3 Bydlení a chlévy pod jednou střechou ... 80
4.3.4 Zařízení a nábytek ... 82
4.3.5 Chlév a stodola ... 82

4.3.6 Chalupy „malých lidí“ ... 83
4.3.7 Staré mlýny ... 83
4.3.8 Nájemní domy pro dělníky ... 85
4.3.9 Zastavěné centrum obce ... 85
4.4 Život na chudé rodné hroudě ... 86
4.4.1 Ze života horského sedláka ... 86
4.4.2 Ze života továrního dělníka ... 89
4.4.3 Ze života řemeslníka ... 91
4.4.4 Život jedné matky z Rokytnice ... 93
4.5 Jídlo a pití ... 95
4.5.1 „Adäppl-Kolchln“ a „Spietzpranz“ ... 95
4.5.2 Podmáslí a jiné nápoje ... 97
4.5.3 Jídlo a pití v průběhu roku ... 98
4.6 Obyčeje a svátky ... 98
4.6.1 Jak vznikají obyčeje ... 98
4.6.2 Zvyky v průběhu roku ... 100
4.6.3 Zvyky v průběhu života ... 110
4.7 Dětství a mládí ... 113
4.7.1 První kroky do života ... 113
4.7.2 Školní docházka ... 114
4.7.3 Prázdniny – čas dobrodružství ... 115
4.7.4 Trampky a pumpky ... 118
4.7.5 Do českých obcí a k odvodu ... 119
4.8 Rokytnické pověsti ... 121
4.9 Rokytnice nad Jizerou v německé literatuře ... 124
4.9.1 Rokytnice nad Jizerou v díle Franze Fühmanna ... 124
4.9.2 Rokytnice v „Útěku do Egypta“ od Otfrieda Preusslera ... 129
4.10 Rokytnice: většinou v dobré náladě ... 130
4.10.1 Historky o Ab´rasch-Palmeovi ... 130
4.10.2 Historky o dalších originálních postavičkách z Rokytnice ... 138

5 Využití půdy ... 146
5.1 Hornictví ... 146
5.1.1 Nejstarší stopy? ... 146
5.1.2 Hornictví za Valdštejna ... 146
5.1.3 Pokusy o obnovení hornictví v pozdější době ... 148
5.2 Zemědělství ... 151
5.2.1 Obecné informace ... 151
5.2.2 Polní hospodářství ... 152
5.2.3 Chov hospodářských zvířat ... 153
5.2.4 Družstva ... 158
5.3 Lesnictví ... 160
5.3.1 Dřevo jako základní surovina ... 160
5.3.2 Panský les ... 161
5.3.3 Les jako životní prostor ... 163

5.4 **Rokytnické horské boudy** ... 166
5.4.1 Dvoračky ... 167
5.4.2 Vosecká bouda ... 174
5.4.3 Bouda na Szrenici ... 174
5.4.4 Krkonošští průkopníci z Rokytnice ... 176

6 Řemeslná výroba a průmysl ... 179
6.1 **Pivovarnictví v Horní Rokytnici** ... 179
6.2 **Sklářství** ... 179
6.2.1 Vývoj sklářství ve střední Evropě ... 179
6.2.2 Schürerovi z Waldheimu ... 181
6.2.3 Sklárna jako zárodek Rokytnice nad Jizerou ... 181
6.2.4 Sklárna v Rokytně ... 182
6.2.5 Sklárny v Rýžovišti a v Novém Světě ... 184
6.3 **Textilní výroba** ... 184
6.3.1 Vývoj severočeského textilnictví ... 184
6.3.2 Přadláci, tkalci a obchodníci s přízí ... 186
6.3.3 Přeměna na průmyslové centrum ... 189
6.3.4 Textilní průmysl v Rokytnici nad Jizerou v období od roku 1914 do roku 1945 ... 194
6.4 **Významné průmyslové podniky** ... 196
6.4.1 Průmyslové podniky v Rokytnici nad Jizerou ... 196
6.4.2 Průmyslové podniky mimo Rokytnici nad Jizerou ... 202

7 Doprava a peněžnictví ... 205
7.1 **Silnice a železnice** ... 205
7.1.1 Cesty a silnice ... 205
7.1.2 Místní dráha Martinice – Rokytnice nad Jizerou ... 207
7.1.3 Drožky, poštovní autobusy a přeprava zboží ... 212
7.2 **Banky a družstva** ... 213
7.2.1 Rokytnická obchodní a živnostenská banka ... 213
7.2.2 Okresní záložna hospodářská ... 214
7.2.3 Spořitelna Raiffeisenkasse ... 214
7.2.4 Konzumní spolek ... 215
7.2.5 Spolek ke vzájemnému pojišťování proti škodám z ohně ... 215
7.3 **Od letní rekreace ke středisku cestovního ruchu** ... 217
7.3.1 Letovisko ... 217
7.3.2 Rozkvět cestovního ruchu ... 219

8 Správa a úřady ... 224
8.1 **Obecní správa** ... 224
8.1.1 Správa a soud jako jeden úřad ... 224
8.1.2 Oddělení správy a soudnictví ... 224
8.1.3 Starostové obce ... 226
8.1.4 Služby a hospodaření obce ... 227

8.2 Četnictvo, soudnictví, daňový systém a celnictví ... 228
8.2.1 Četnictvo a policie ... 228
8.2.2 Soudnictví ... 229
8.2.3 Berní úřad ... 230
8.2.4 Celnictví ... 230
8.2.5 Okresní zastupitelstvo ... 231
8.2.6 Notářství ... 231
8.3 Poštovní, telegrafní a telefonní služby ... 232
8.3.1 Začátky poštovních služeb ... 232
8.3.2 První poštovní úřad ... 232
8.3.3 Poštovní služby po roce 1918 ... 233
8.3.4 Po stopách listonoše ... 233
8.4 Zdravotnická zařízení a zařízení sociální péče ... 235
8.4.1 Zdravotnická stanice ... 235
8.4.2 Červený kříž ... 235
8.4.3 Nemocenská pojišťovna ... 236
8.4.4 Zaopatření chudých ... 237
8.4.5 Německá péče o mládež (Deutsche Jugendfürsorge) ... 237
8.4.6 Zprostředkování práce ... 238

9 Církev a školství ... 239
9.1 Kostely ... 239
9.1.1 Katolický farní kostel ... 239
9.1.2 Duchovní správci farního kostela ... 250
9.1.3 Evangelický kostelík ... 250
9.2 Od rorátů po posvícení ... 252
9.3 Mateřské školy a školy ... 256
9.3.1 Mateřské školy ... 256
9.3.2 Obecné a měšťanské školy ... 256
9.3.3 Tkalcovská škola ... 264
9.3.4 Učitelé v rokytnických školách do roku 1945 ... 266

10 Kultura a volný čas ... 271
10.1 Spolky ... 271
10.1.1 Přehled ... 271
10.1.2 Sbor dobrovolných hasičů Rokytnice nad Jizerou ... 274
10.1.3 Sbor dobrovolných hasičů Vilémov ... 276
10.1.4 Spolek vojenských vysloužilců ... 276
10.1.5 Německý tělocvičný spolek (Turnverein Rochlitz) ... 278
10.1.6 Svaz Němců v Čechách ... 287
10.1.7 Německý kulturní svaz ... 287
10.1.8 Spolek cyklistů „Krakonoš“ (Radfahrverein „Rübezahl“) ... 289
10.1.9 Německý krkonošský spolek (Deutscher Riesengebirgsverein) ... 290
10.1.10 Ochotnický divadelní spolek „Thalia“ ... 292
10.1.11 Katolické spolky ... 292

10.2 Hudební život ... 294
10.2.1 Kapely ... 294
10.2.2 Chrámová hudba ... 297
10.2.3 Pěvecké spolky ... 297
10.3 Zimní sport ... 300
10.3.1 Vývoj zimních sportů v Krkonoších ... 300
10.3.2 Zimní sport v Rokytnici nad Jizerou ... 303
10.3.3 Tabule cti rokytnických mistrů v zimních sportech ... 309

11 Historie obce ... 315
11.1 Přehled důležitých událostí ... 315
11.2 Od založení do roku 1799 ... 318
11.2.1 Rokytnice nad Jizerou a Jilemnice ... 318
11.2.2 Konšelská kniha z roku 1598 ... 318
11.2.3 Stavba prvního kostela ... 321
11.2.4 Rokytnice během třicetileté války ... 321
11.2.5 Rekatolizace ... 323
11.2.6 Útěk rokytnických protestantů ... 325
11.2.7 Svěcení pramene Labe v roce 1684 ... 325
11.2.8 Nevolnictví, poddanské dávky a robota ... 327
11.2.9 Pivovarský spor ... 328
11.2.10 Čarodějnice a sebevrazi ... 330
11.2.11 Knihy úmrtí a číslování domů ... 330
11.2.12 Hladomor v letech 1771/72 ... 331
11.2.13 Klacková válka (Knüttelkrieg) v letech 1775/76 ... 331
11.3 Období od roku 1800 do roku 1918 ... 334
11.3.1 Zavedení tkalcovství bavlny ... 334
11.3.2 Cholera v Rokytnici nad Jizerou ... 336
11.3.3 Bída tkalců ... 336
11.3.4 Rozmach po roce 1850 ... 337
11.3.5 Vznik prvních textilních továren ... 339
11.3.6 Nová radnice ... 342
11.3.7 První světová válka (1914–1918) ... 346
11.4 Období od roku 1918 do roku 1938 ... 353
11.4.1 V nově vzniklé Československé republice ... 353
11.4.2 Poválečná nouze ... 354
11.4.3 Počešťovací politika ... 360
11.4.4 Roky před světovou hospodářskou krizí ... 366
11.4.5 Od světové hospodářské krize k sudetské krizi ... 369
11.4.6 Události roku 1938 ... 373
11.5 Roky v Třetí říši (1938–1945) ... 378
11.5.1 Připojení k Velkoněmecké říši ... 378
11.5.2 Cesta do katastrofy ... 380
11.5.3 Bilance děsivé války ... 387
11.5.4 Oběti války z Rokytnice 1939–1945 ... 388
11.5.5 Osud rokytnických Židů ... 398

11.6 **Vydáni na milost a nemilost (1945/46)** ... 404
11.6.1 Poslední dny války ... 404
11.6.2 Smrt obchází všude kolem ... 405
Oběti násilí a teroru v období od roku 1945 do roku 1947 ... 407
11.6.3 Odvlečení, rabování a zatýkání ... 408
11.6.4 Osudy z let 1945/46: zprávy dotčených osob ... 411
11.7 **Nucené vysídlení (1945/46)** ... 416
11.7.1 „Divoký" odsun (1945) ... 416
11.7.2 „Humánní" odsun (1946) ... 418
11.7.3 Zprávy od vysídlenců ... 422
11.7.4 Vysídlení v číslech ... 426
11.7.5 Zůstali v Rokytnici nad Jizerou ... 427

12 V nové vlasti (1945–1990) ... **429**
12.1 **Z ničeho opět vzhůru** ... 429
12.1.1 „Roztroušeni do všech končin" ... 429
12.1.2 Právo na vlast ... 431
12.1.3 Setkání Rokytničáků ... 433
12.1.4 Obnovený lyžařský klub Rochlitz ... 434
12.2 **Epilog** ... 438

13 Zasloužilí občané Rokytnice nad Jizerou ... **440**

14 Literatura, prameny, poznámky ... **452**
14.1 **Použitá literatura** ... 452
14.2 **Prameny** ... 454
14.3 **Poznámky, odborná literatura** ... 455
14.4 **Obrazový materiál** ... 479
14.5 **Zkratky, zeměpisné názvy v českém a německém jazyce** ... 481

15 Přílohy ... **483**
15.1 **Přehled firem a živností** ... 483
15.2 **Seznam domů v Rokytnici v Krkonoších** ... 492
15.3 **Mapy (v záložce na 3. straně obálky)**
Mapa č. 1: Morfologická mapa západních Krkonoš
Mapa č. 2: Plánek obce Rokytnice nad Jizerou v Krkonoších
Mapa č. 3: Železniční síť v Krkonoších
Mapa č. 4: Obce zemského okresu Vrchlabí po vytyčení hranic dne 20. 11. 1938 a nové církevně správní uspořádání z 1. prosince 1939